HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא [1] בקדש באש תשרף בקדש בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה והאי בקדש באש תשרף להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדרבי שמעון (א) דתניא רבי שמעון אומר בקדש באש תשרף לימד על חטאת ששורפין אותה בקדש ואין לי אלא זו בלבד פסולי קדשי קדשים ואמורי קדשים קלים מנין [א] תלמוד לומר (וכל) בקדש באש תשרף אמר ליה רבי יונתן רבך מהאי קרא קאמר לה [2] ואם יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבקר וגו' שאין תלמוד לומר לא יאכל ומה תלמוד לומר לא יאכל אם אינו ענין לגופיה דהא כתיב [2] ושרפת את הנותר באש תנהו ענין לשאר איסורין שבתורה ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא ושרפת את הנותר נותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה והאי לא יאכל להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדרבי אלעזר (ג) דאמר ר' אלעזר [ג] [2] לא יאכל כי קדש הוא [ב] כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו אמר אביי לעולם מקרא קמא ואיפוך דליכתוב באש תשרף ולא בעי לא תאכל מה תלמוד לומר לא תאכל אם אינו ענין לגופו דנפקא ליה מדרבי אלעזר תנהו ענין לכל איסורין שבתורה ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא הנותר הנותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה אמר ליה רב פפא לאביי ואימא ליחודי ליה לאו לגופיה הוא דאתא דאי מדרבי אלעזר (ז) [ג] אין לוקין על לאו שבכללות אלא אמר רב פפא מהכא [3] והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף שאין תלמוד לומר לא יאכל מה תלמוד לומר לא יאכל אם אינו ענין לגופו דהא נפקא ליה מקל וחומר ממעשר הקל (ה) ומה מעשר הקל אמרה תורה [4] לא בערתי ממנו בטמא בשר קדש חמור לא כל שכן וכי תימא (ו) אין מזהירין מן הדין הקישא הוא דכתיב [5] לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וגו' מה תלמוד לומר לא יאכל אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לכל איסורין שבתורה ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין להנאה אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא הנותר הנותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה אמר לי' רבינא לרב אשי ואימא לעבור עליו בשני לאוין לאו מי (ז) אמר אביי [ד] אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש

צירעה

ואם אינו ענין. לאוסרם באכילה דהא איסור אכילה בגופייהו כתיב. זו מדה בתורה דבר שלא הוצרך לגופו תנהו ענין לענין אחר ותלמוד דבר לדבר אחר וכל המדות הלכה למשה מסיני: **לימד על חטאת.** פסולה ששריפתה בקדש בעזרה דמוהנה שורף (ח) לא הוה שמעינן מקום שריפתה היכן: **פסולי.** כל שאר קדשי קדשים כגון מנחה ועולה ואשם שנטמאו או שנשפך דמן ומנחה שלא נקטר קומצה ואימורי קדשים קלים שנטמאו. ודוקא נקט הני שמחילתן בתוך חומת העזרה אבל פסולי בשר קדשים קלים שאכילתן בכל העיר אף שריפתן אם נפסלו חוץ לעזרה הן והכי נמי תנן באלו עוברין (לקמן מט.) שורפן לפני הבירה והיינו חוץ לעזרה ושם היה בית הדשן לכך וכן מפורש בזבחים בפ' טבול יום (ד' קד:): **אמר ליה.** ההוא מרבנן לרבי שמואל בר נחמני דאקשי ליה האי קושיא רבי יונתן רבך נמי לא הוה מייתי איסור הנאה לכל איסורין מבקדש באש תשרף דמבעי ליה לכדאמרת שתשרף בעזרה אלא מהאי קרא אמר להו: **דהא כתיב ושרפת.** אלמא לאו בר אכילה הוא: **לכל איסורין.** דוגמתן שנאמר בהן לאו באכילתן: **ואם אינו ענין לאכילה.** דהא בגופייהו כתיב תנהו ענין להנאה: **אמר קרא והנותר.** דהוה ליה למכתב ושרפתו באש: **מיבעי ליה לכדרבי אלעזר.** ליתן לא תעשה דאי מושרפת לא הוה ידעינן ביה איסור לאו למלקות: **כל שבקודש פסול.** מדכתיב כי קודש הוא יתירה לרבות על שאר פסולי קדשי קדשים בלאו כגון פיגול ויוצא ונשפך דמו: **מקרא קמא.** וכל חטאת (ט) ולאו מבאש תשרף דאיצטריך לומר שישרף בעזרה אלא מלא תאכל ליכתוב באש תשרף אלמא לאו בר אכילה הוא וממילא נפקא לן ביה נמי איסור לאו מהא דרבי אלעזר דמפיק מלא יאכל כי קודש הוא כל פסולי קדשים: **לאו שבכללות.** כגון זה שנכלל כל הפסולין יחד: **לא בערתי.** אזהרה נפקא לן ביה ביבמות בהערל (דף עג:): **אין מזהירין.** מדין קל וחומר אף על פי שאדם דן קל וחומר מעצמו אינה אזהרה ללאו. במסכת מכות (דף ה:) נפקא לן: **היקשא הוא.** ולאו קל וחומר דאיתקש נדריך ונדבותיך דהיינו שלמים למעשר דגן דכתיב ביה לא בערתי ממנו בטמא ותייתי לן מינה דאף קדשים לא יאכלו בטומאה ולא בערתי ממנו בטמא אע"ג דוידוי בעלמא הוא ואינו לאו הא נפקא לן ביה איסור לאו ביבמות בהערל (י) מהאי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר בפסולי המוקדשים שנפדו (דברים טו) בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו טמא וטהור אוכלין בקערה אחת יש כאן טומאת בשר לטהור וטומאת הגוף לטמא וקא אמר רחמנא גבי מעשר וקדשים ההוא בשעריך דשראי לך ביה טומאה התם בפסולי המוקדשין הכא לא תאכל: **אכל פוטיתא.** שרץ המים: **לוקה ארבע.** חד לאו בשרץ המים בתורת כהנים דהוא ספר ויקרא [יא] וחד במשנה תורה [יד] ושני לאוין כתובים בתורת כהנים [ויקרא שם] בשקצים סתם (א) אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהן והכא לא כתיב על הארץ ומשמע בין שרץ המים ובין שרץ הארץ הרי ארבע: **נמלה.** שהוא שרץ הארץ: **לוקה חמש.** הני תרי דסתם שרצים וחד [שם] וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל וחד [שם] לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם וחד [שם] ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ:

לירעה

ואם אינו ענין לאכילה. לא אתי שפיר דהיכי מצי לאוקמי' באיסור אכילה דהא כתיב באש תשרף: **הא אין לוקין על לאו שבכללות.** הקשה הר"ר אליעזר ממיץ דאלו הן הלוקין (מכות יג.) אמר דלאו דנותר ופיגול הוה בכלל הלוקין ואמאי והא לאו שבכללות הוא [א] ותירץ דלגבי נותר שמפורש בהדיא דכתיב ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא לא חשיב לאו שבכללות ופיגול נמי גמרינן עון עון מנותר אך קשה דבפרק בתרא דמכות (דף יז: יח.) גבי זר שאכל עולה לפני זריקה לוקה חמש פריך ולילקי נמי מדרבי אלעזר דאמר כל שבקודש פסול ומאי קושיא והא לאו שבכללות הוא (ט): **אם אינו ענין לגופו דאתי בקל וחומר ממעשר.** ואם תאמר והא איצטריך לרביעי בקודש כדאמרינן בפרק קמא (דף יט.) וי"ל דלא ליכתוב לא יאכל אלא ישרף [ב]: **הקישא הוא.** תימה אמאי קרי ליה הקישא תיפוק ליה דקודש כתיב בהדיא בקרא ובכורות בקרך ולאו ואזהרה למעשר נמי יליף מהאי קרא וי"ל דצריך הקישא משום איסור הנאה דלא תוקי קרא דוהבשר לאיסור הנאה שיהא בלאו [ג] דבפ' שני דשבת (דף כה.) לא ילפי' איסור הנאה בשמן קדש שנטמא אלא ממעשר: **דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך.** האי לא חשיב לאו שבכללות מדלא כתיב מעשר דגנך ובכורות בקרך לא תוכל לאכלם [ד] ש"מ ליחודי לאו אכל חד דכתי' בקרא אתא:

לירעה

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פי"ט מהל' פסולי המוקדשין הלכה א ב:
כב ב מיי' פי"ח שם הלכה ג ד:
ג [מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הל' ב ג]:
כג ד מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' כג [רב אלפס חולין סוף פ"ג דף רפ"ב. הארוך בפירושו]:

מוסף תוספות

א. דהא נותר כתיב בהאי קרא דמייתי הכא וחשיב ליה הכא לאו שבכללות. תוס' ר"פ. ב. ומדכתב לא יאכל מוקמינן ליה שפיר לכל איסורין שבתורה. שם. ג. דאי לאו הקישא הוה אמרינן דמההוא נפיק לן בקדשים טמאים איסור אכילה וקרא דוהבשר אשר יגע וגו' הוה מוקמינן ליה לאיסור הנאה ולא הוה מיתר לן מידי. חי' הר"ן. ד. אלא כתיב לא תוכל לאכול והדר מפרש להו. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

בקדש בשרפה, ולא שאר איסורין שבתורה. **והאי** בקדש מבעי ליה לכדתניא, בקדש באש תשרף לימד על חטאת כו' ונדחה. ואתינן לפרושי מהא דאמר ר' יונתן. ואם יותר מבשר המלואים וגו', נדחו דבריו. ותרצה אביי לעולם מקרא קמא, והוא וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד, וא"כ נימא קרא בקדש באש תשרף ונשתוק, לא תאכל למה לי. אם אינו ענין לגופיה דנפקא ליה מדר' אלעזר דאמר לא יאכל כי קדש הוא כל שבקדש פסול ליתן לא תעשה על אכילתו, תנהו ענין לשאר איסורין שבתורה. **ודחינן תוב,** ואימא ליחודי ליה לאו לגופיה, דאי מדר' אלעזר הוה ליה לאו שבכללות כדפירש כל שבקדש כלל כל פסולין שבקדש, ולאו שבכללות אין לוקין עליו. **אלא א"ר פפא מהכא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל שאין ת"ל באש תשרף כו'.** עד וכי מזהירין מן הדין. ודחינן הקישא הוא, כלומר התורה הקישה הקדש למעשר, שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך וגו', וכל נדריך אשר תדר אלו הקדשים. **אמר ליה רבינא לרב אשי ואימא לעבור עליו בשני לאוין.** כלומר לא בא מופנה שתדרוש בו ואם אינו ענין לגופו תנהו ענין לשאר איסורין, אלא לגופיה בא. וא"ת הלא כבר הוקש למעשר דכתיב ביה לאו, שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך לא יאכל עוד למה בא, לחייבו בשני לאוין, מי לא אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, צרעה לוקה שש, הכא נמי לוקה על שני לאוין. והא דאביי מפורש בפ' אלו הן הלוקין פוטיתא הוא דג טמא. וכתיב בדגים ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו, (א) וכתיב עוד לכל השרץ השורץ לא יאכל כי שקץ הם, ועוד כתיב אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם. נמצאו ארבעה לאוין באוכל שרץ סתם. ולא פירש באחד מהם הללו כולן בכל השרץ, בין שרץ של מים ובין שרץ של יבשה, לפיכך אמר אביי אכל פוטיתא שהיא שרץ הים לוקה עליה הללו ארבעה לאוין כלם. **אכל נמלה** שהיא שקץ היבשה עובר (ב) בארבעה לאוין הללו והוסיפה התורה על שקץ של יבשה לאו חמישי, שנאמר ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ, הלכך לוקה חמש.

מסורת הש"ס

א) לקמן פב., ב) [במכו' ובמעיל' איתא אליעזר ביו"ד ודע עוד דבמעילה בריית' היא דתניא ר"א אומר לא יאכל כו'], ג) מכות יח. מעילה יז:, ד) [לקמן מא: נזיר לח: ב"מ קטו: סנהדרין סג. מנחות נח: תמורה ז: כריתות ד. ה.], ה) [שבת כה.], ו) [יבמות כב: מכות ה:], ז) מכות טז: עירובין כח., ח) [ויקרא י], ט) [ויקרא ו], י) [דף עג:], כ) [ועי' תוס' יומא לו: ד"ה לאו ותוס' מכות יח: ד"ה כל].

תורה אור השלם

1. וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָהּ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף: ויקרא ו כג

2. וְאִם יִוָּתֵר מִבְּשַׂר הַמִּלֻּאִים וּמִן הַלֶּחֶם עַד הַבֹּקֶר וְשָׂרַפְתָּ אֶת הַנּוֹתָר בָּאֵשׁ לֹא יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הוּא: שמות כט לד

3. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט

4. לֹא אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי: דברים כו יד

5. לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ: דברים יב יז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לוקה ארבע וכו' בשקצים סתם אל תשקצו:

גליון הש"ס

גמרא הקישא הוא. עיין זבחים לד ע"א תד"ה והבשר:

מוסף רש"י

בקדש באש תשרף. במקום אכילתו שריפתו (לקמן מט. פא.). **ששורפין אותה בקדש.** בעזרה (לקמן פב.). **פסולי קדשי קדשים.** שמחילתן בכשרותן בעזרה, דכתיב בהן (ויקרא ו) בחצר אהל מועד (שם). **ואמורי קדשים קלים.** שנפסלו, דבכשרותן היתה חומת העזרה מחילתה, דהא הקטרה בעו, מנין שאף כשנפסלו תהא שם שריפתן, ולהכי נקט אימורים, דאי נטמא בשרן של קדשים קלים דנאכל בכל העיר, שריפתן נמי בכל העיר כדתנן (לקמן פא:) שורפין אותו בחצרותיהן או על גגותיהן (לקמן פב:). **אכל פוטיתא.** שרץ המים קטן שאין בו כזית, ואפ"ה כיון דבריה היא אכילה היא ולוקה ד' מלקיות, בשרץ המים כתיב בתורת כהנים אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם, הרי כאן שנים, וכלל בהן בין שרץ הארץ בין שרץ המים, ומשום מבשרם לא תאכלו ומשום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו (ערובין כח. ועי' מכות טז: בקצרה). **נמלה.** שהיא שרץ הארץ, **לוקה חמש.** תרתי הא דאמרן, וכל הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום, הרי ג', וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל, הרי ד', ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ, הרי ה', כולן בפרשת ויהי ביום השמיני (ערובין שם, ומכות שם בקצרה).

א) דברי רבינו תמוהים דהא בהאי קרא כתיב בהדיא לכל השרץ השורץ על הארץ וגו' ובאמת הרי"ף סו"פ אלו טרפות ורש"י כאן ובמכות ט"ז הביאו ללאו ד' הך קרא דמשנה תורה וכל אשר אין לו וגו'. ב) גם זה צ"ע דקרא דושקץ יהיה לכם מבשרם לא תאכלו כתיב רק בשרץ המים ושרץ הארץ לא נכלל כלל בהך קרא ועי' ברי"ף וברש"י ודברי רבינו מלוה ליישב.